

Varjasi Gyula

BÁRDOS LAJOS ÉLETÉNEK ÉS KÓRUSMŰVEINEK PEDAGÓGIAI JELENTŐSÉGE

(Megemlékezés születésének 110-ik évfordulójáról)

1. ábra

1899.október 1. – 1986. november 18.

I. A 110 éves évforduló

2009. október elsején ünnepeltük Bárdos Lajos születésének 110-ik évfordulóját. Szokolay Sándor zeneszerző ezt mondja róla: „Bárdos Lajos összetett, sokrétű, több szakmával bíró nagyság volt: zeneszerző, tudós, nevelő, karnagy, tantárgyak létrehozója, művek mélyébe hatoló elemző, éles szemű látnok, szervező, mozgósító Szentlélek¹ Szegeden az évfordulóról: 2009. október 1 és október 19 a Szeged Megyei Jogú Önkormányzata és a Szeged Városi Kórus Egyesület egyházi és világi hangversenyt, egy bemutató emlékórát és egy megyei bicinium éneklési versenyt szervezett Bárdos Lajos születésének 110. évfordulója emlékére (lásd 2. ábra). Az emlékévé alkalmából készült egy szakmai DVD, melyet Vass Irén az SZTE JGYPK Énekzene tanszék főiskolai docense szerkesztett, és egy másik kiadvány is „Tanácsok zenetanároknak Bárdos Lajos tollából” címmel, melyet Fagler Erika szerkesztett.

¹ Mátyás János „Hány színe van az életnek? (Beszélgetés Bárdos Lajossal) Dokumentumok Bp., Ikon kiadó 1996 ISBN 963 9016 18 7

MEGHÍVÓ

Szeged Megyei Jogi Város Önkormányzata
és a Szeged Városi Községszövület
szünettel meghívja Önt

BÁRDOS LAJOS SZÜLETÉSÉNEK
110. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

megrendezésre kerülő
emlékprogramjaira.

2009. OKTÓBER 1. CSÜTÖRTÖK

11. ÓRA

Alkay Ákoséna kiadvány
Bárdos emlékére (S. a.)
az órák tartója: Dr. Boricz Zsoltné

17. ÓRA

Seregnyé-környék
Bárdos Adámszékesség
megnyitja: Ruzsnyai Ferenc
közreműködnek a Tiszántúli Gyermekzenekar
és az igazgató: Csikós
Fehérvári István: Dohány Gáborral
A helyszín megnevezése: 17. sz.

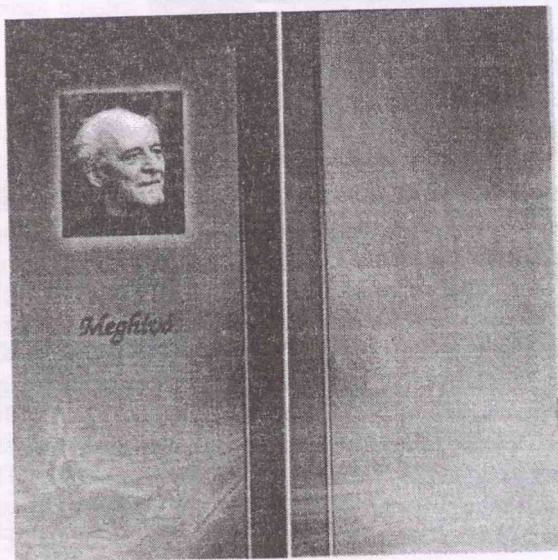
18. ÓRA

Pénzes templom
Károlyvárosi evangélikus Lajos
egyházának emlékére
közreműködnek: Székely László,
a Szeged-Csanád Egyházmegye zene igazgatója

Árnyék:
Bárdos István az órák
vezetője: Székely László

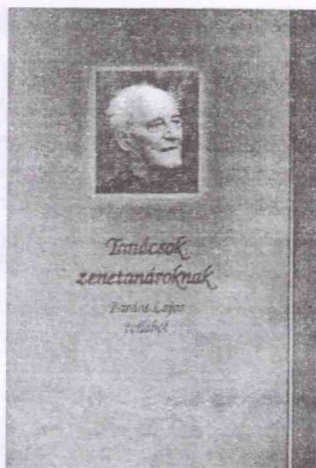
műsor:

Bárdos Gyermekbörze
Bárdos: Üdvözlégy, Mária, szegedi csillag
(népdalok a Bárdos emlékönyvből)
Bárdos - Dienes: Magasztalások
Művészi a Szeged Városi Községszövület (Körsz)
Bárdos: Ester János
organánál: Kuzma Levente
vezetője: Dr. Boricz Zsoltné

2. ábra

Meghívó Bárdos Lajos születésének 110. évfordulója alkalmából

3. ábra

Tanácsok zenetanároknak Bárdos Lajos tollából

II. Bárdos sugárzó egyénisége

Katanics Mária, aki abban az időben a budapesti Kodály Zoltán Énekzenei Általános Iskola karnagya volt, így emlékezik Bárdosról 1974-ben Bárdos 75. születésnapjára rendezett rádiós beszélgetésben: „A Zeneakadémiára fölkerülve tanárom volt, kórusába is jártam, sőt vendéghallgatónak a zenetudományi tanszakra is bejárhattam. Valahányszor vidékre hívták karnagyklubot tartani, előadást tartani, dirigálni, bemutatni, megtanítani, helyre igazítani művet, talán soha nem utasította vissza. Ez az ő nagy ereje, hogy bárhol megjelenik, rögtön atmoszférát tud teremteni. Olyan bámulatos egyéniség, hogy ha öt emberrel találkozik, öten figyelnek rá. Ha ötvenen ülnek az osztályban tíz éves kis gyerekek, vagy 18 éves nagy lányok, ötvenen figyelnek rá. Ha belép egy terembe, ahol 600-an várják az ő szavát, 600 embert tud egy pillanat alatt lekötni. Lehetnek akár a Liszt társaság tudósai, vagy a kis iskola vidéken, Bárdos személye mindig egyszerűen központtá válik. Senk, nem tud másra figyelni, senki nem tud egy másik emberrel, szomszédjával, társával kapcsolatot teremteni, csak az előadóval, a szerzővel, a kóruskarnaggal, tehát a jelen lévő Bárdos Lajossal. Aki az ő előadásain, óráin vagy kórusában eltöltött éveket, vagy akár évtizedeket is, egyszerűen úgy tudta őt kopírozni, hogy nem kellett félnie, ha odaáll ötven gyerek elé, vagy ötszáz felnőtt elé. Büszkén vallják őt tanáruknak a sok-sok száz és

ezer ismeretlen mellett olyan nagy nevek, mint Andor Ilona, Forrai Miklós vagy Nagy Olivér.”²

Ebben a rádióműsorban Szervánszky Endre (1911–1977) zeneszerző és zenekritikus így nyilatkozott 1974-ben: „A későbbi tudatos kiművelést a népzeneben nekem Bárdos Lajos adta, aki tanárom volt, és tőle tanultam meg a népzene a tudományos terminusz technikuszait. Bartók, Kodály és Bárdos Lajos, ők hárman, akiknek a muzsikájuk teljesen a népzene alapszik avval a különbséggel, hogy Bartók az arab, a román, a szlovák népzene is magába olvasztotta, viszont Kodály és Bárdos főleg a magyar népzene anyagot szívta föl. Hát Bárdos Lajosnak nem csak a zenei műveltsége, emberi nagysága az, ami engem nagyon megfogott.”³

III. Bárdos Lajos zenepedagógiai tevékenysége

Hegedűtanulmányait magánúton kezdte. Saját bevallása szerint – a zene 17 éves korában egy véletlen során érintette meg (beugrás egy Haydn kvartetbe), majd a katonaság és a Műegyetemen folytatott rövid tanulmányai után 1920-25 között a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés szakán tanult Siklós Albert, Kodály Zoltán és Harmat Artúr irányítása alatt. Az Akadémia elvégzése után fél évig hegedülésből és kottamásolásból tartotta fenn magát, majd 1925-29 között gimnáziumi és tanítóképzőintézetben énektanárként helyezkedett el. Az Attila utcai régi iskolájában megüresedett az énektanári állás. 10-12 éves fiúkat tanított, és karéneket is tartott. Nem a hivatalos énekkönyvből a hivatalos tanmenetek szerint tanított, amely főként száraz ismeretekre redukált módszerrel javasolta a zene megismerését. Népdalok, kánonok, értékes zenei szemelvények tanításával – a tankönyvet mellőzve – kezdi meg legendássá vált zenepedagógiai pályáját. Bárdos elmondása szerint az ő diákkorában ugyanitt így folytak le az énekórák az 1910-es években: „No, Gabonás mondd el a C-dúr skálát!” Gabonás – némi sűgások után, természetesen prózában – „Cé, dé, é, ef, gé, á, há, i, jé, ká.”⁴

Bárdos Lajos az 1974-es rádióműsorban megőrzött hangfelvételen beszél pedagógiai módszereiről: „A diákokkal mindig jól megértettük egymást. Tankönyvet nem használtam, mert akkoriban abban csupa tandal volt. Hal-

² Beszélgetés Bárdos Lajossal 75. születésnapja alkalmából. Hanganyag. Kossuth rádió 1974. okt. 1.

³ Beszélgetés Bárdos Lajossal 75. születésnapja alkalmából. Hanganyag. Kossuth rádió 1974. okt. 1.

⁴ Mátyás János „Hány színe van az életnek? (Beszélgetés Bárdos Lajossal) Dokumentumok Bp., Ikon kiadó 1996 ISBN 963 9016 18 7

lás után tanítgattam népdalainkat, kánonokat, egy-egy szépséges műzenei dallamot. Ezekhez fűzve adagoltam óvatosan a kottaismeretet, - akkor még nem szolmizáltunk - és a zenei alapelemeket, de tanultam is valamit: az egyik órán az *Érik a ropogós cseresznye* vázlatos elemzésében közösen kisütjük, hogy a második sor ugyanolyan, mint az első, csak öt hanggal feljebb szól. Élénken jelentkezik az egyik kis diák.

Érik a ropogós Cseresznye

Népdal

É-rik a ro-po-gós cse-resz - nye,

3 Vi-szek a ba-bám-nak be-lő - le.

5 Vi-szek a ba-bám-nak, csu-haj be-lő-le,

7 Ha be-teg, gyó-gyul-jon meg tő - le.

4. ábra

- Na mi van Guszti - kérdem.
- Tanár úr kérem, az nem öt hanggal van feljebb, hanem csak négygyel!
- De Guszti, én tudom, hogy te tanulsz hegedülni is, hát csak tudod, hogy mi az a kvint.
- Azt tudom, de a dé-nél egy hanggal van magasabban az é, kettővel feljebb az ef
- itt már megrendültem, láttam, hogy neki van igaza -
- hárommal magasabban a gé és az á csak négy hanggal van feljebb.
- Igazad van Guszti.

Meg kellett dicsérenem az eleven eszű lurkót, aki rápirított egész zenei társadalmunkra, amelyik még ma is hajlandó azt állítani, hogy az á öt hanggal van magasabban, mint a dé. Az akkor nyolc osztályos iskola diákjából vegyeskart is szerveztem, de megfelelő karművek akkoriban még nem voltak. Kodály csak 31-ben írta az első könnyű vegyeskarát, a Nagyszalontai

köszöntőt. Tehát a csináld magad mozgalom előlegezéseként magamnak kellett készíteni könnyű de mégis valamit mondani igyekvő kórusokat. Tanárkodásom harmadik évére már 175 tagú lett ez a diákkórusom minden toborzó kényszer nélkül. Hasznom is volt később belőle. Egy-egy volt diákom hasznos tagja lett a Cecília kórusomnak is.”⁵

Bárdos 1928-68 között már a főiskola tanáráként hangszerelést, prozódia-át, kargyakorlatot, magyar népzénet, transzponálást, partitúraolvasást, összhangzattant, zeneelméletet, ellenponttant, formatant, népdaléneklést, magyar egyházi népéneket, katolikus egyházi éneket, egyházzenei formatant tanított. „Tantárgyai nagy részének anyagát (modális és romantikus összhangzattan, a legújabb kor zeneelmélete, történeti stilisztika, zenei prozódia stb.) maga dolgozta ki, és elsőnek tanította Magyarországon.”⁶ Karnagyként vezette a Mátyás templomban működő Cecília-kórust (1925–42), és a Palestrina-kórust (1923–33). A két kórus egyesítésével született a Budapesti Kórus, amelynek 1942 és 47 között volt a karnagya, és többször koncertezett velük külföldön, így Ausztriában, Németországban, Belgiumban és Jugoszláviában. 1925 és 42 között a Városmajori templom, 1942 és 62 között a Mátyás-templom zeneigazgatója.

Kerényi Györggyel és Kertész Gyulával 1934-ben megszervezte az Éneklő Ifjúság mozgalmat. Megalapították a Magyar Kórus folyóiratot és kiadványállalatot, amelynek 1950-ig szerkesztője. Kodály Éneklő Magyarország eszméjét igyekezett Bárdos a gyakorlatban megvalósítani. Az Éneklő Ifjúság kifejezés Bárdos feleségének köszönhető. 1933 Szilveszterén egy beszélgetés kapcsán merült fel az ötlet, mondván, annyi jó művet jelentettek már meg, jó lenne a legjavát bemutatni. Ennek az elképzelésnek Kerényi György lett a fő szervezője.

„1931-50 között a Magyar Kórus folyóirat szerkesztője, több cikksorozatot publikált a *Parlando* és az *Ének-zene tanítása c. szaklapokban*. 1936-tól a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének, 1938-tól a Cecília Társulatnak, 1949-50. között a Bartók Szövetségnek a vezetője, 1972–79. között a KÓTA elnökségi tagja. Jelentős, sokrétű pedagógiai és zenetudományi tevékenységéért számos díjban és kitüntetésben részesült: Erkel-díj (1953), Kossuth-díj (1955), Erdemes művész (1954), Kiváló művész (1970), Bécsi aranyérem (1964), Munka Érdemrend arany fokozata (1969), Magyar Zászlórend (1979), Babérkoszorúval ékesített Zászlórend (1984), Bartók-Pásztory-díj (1984). 1986. november 18-án hunyt el Budapesten. Életművének gondozására, emlékének őrzésére alakult meg a Bárdos Lajos Társaság (1987).

⁵ Beszélgetés Bárdos Lajossal 75. születésnapja alkalmából. Hanganyag. Kossuth rádió 1974. okt. 1.

⁶ Szabolcsi Bence-Tóth Aladár: Zenei Lexikon Bp., 1965. Zeneműkiadó 151. old.

Művei: *Vokális egyházi művek: 4 mise, számos zsoltár, himnusz, motetta. Kórusok hangszerkísérettel: Körtánc (1952); Menyecske (1978); Múlt pillanatot (1981). Kóruskötetek: 14 vegyeskar (1959); Húsz egyneműkar (1964); 12 vegyeskar (1976); 13 egyneműkar (1977); 11 vegyeskar (1978); 14 gyermekkar (1978).*

Írásai: *Hangzatgyakorló I. (1959) II. (1982); Modális harmóniak (1961, 1979); Harminc írás (1969); Tíz újabb írás (1974); Liszt Ferenc a jövő zenésze (1976); Kodály zenéje és a lokrikum (1976); Zenei prozódia (1976); Bartók-dallamok és a népzene (1977).*⁷

IV. Bárdos Lajos szegedi kóruskapcsolatai

Szögi Endre, (1944 után Szeghy) volt a szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola Ének-zene Tanszék első vezetője, aki baráti kapcsolatban állt Bárdos Lajossal. Bárdos a Szeged felől című négyteteles vegyeskari művét, melynek anyagát Bálint Sándor gyűjtéséből válogatta, Szögi Endrének ajánlotta. A kórusművet Szegeden mutatták be először, nagy sikert aratott. Bárdos Szeghy műveit többször bemutatta Budapesten a Cecília kórusával (Zengi szívem dalt!). Bárdos Karácsonyi bölcsődal című kórusművének szövege is Bálint Sándor szegedi gyűjtéséből származik. A 60-as években egyre több Bárdos tanítvány működött Szegeden: Ábrahám István, Frank Oszkár, Kardos Pál, Póczonyi Mária, Váradi Zoltán, Rozgonyi Éva és Mihálka György is közeli szakmai kapcsolatba kerül vele.

A Szent Cecília Társaság kórusainak összejövetelein, melyet Bárdos Lajos szervezett minden évben, november 22-én, meghívták a szegedi és Szeged környéki kórusokat is: a kiskundorozsmai Hozsanna kórust (karnagya Farkas Dezső), a szegedi székesegyház kórusát (karnagya Ábrahám István), és a makói belvárosi templom kórusát (karnagya Dombi Ilona).

Erdős János beszédének egy részlete Bárdos 70 éves születésnapjára köszöntőjén: „Talán a reneszánsz kor óta nem volt még olyan zeneszerző, akinél a legnemesebb hangszer, a vox humana ilyen központi, sőt egyedüli helyet foglalna el. Kiváló karmester is. Éltre szóló élményt jelent pálcája intésére az ő énekes seregében énekelni. Bárdos Lajos nevelő munkája évtizedek óta termékenyítő, lelkesítő erőt jelent Szeged zenei életének.”⁸ Bárdos a Szegedi Bartók kórusnak is írt egy kórusművet: Erdély fenyői (Juhász Gyula verse), amelyet abban az időben „Bartók Bélának” címmel lehetett előadni. Egy alkalommal a szegedi székesegyház énekkarának a próbáján is jelen

⁷ http://www.fidelio.hu/klasszikus/magazin/a_het_portreja_bardos_lajos10934.aspx 2006. nov. 13.

⁸ Kalmár Ferencné: Bárdos Szegeden Kiadó: Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központja ISBN 963 03 3090 3

volt. Bárdos így buzdította a kórustagokat. „Az egyházi zene megér annyit, hogy hetente két órát rá szánjunk.”⁹

V. Bárdos néhány egyházi kórusművének zenepedagógiai vizsgálata

Bárdos Lajos karnagyként vezette a Mátyás templomban működő Cecília-kórust 1925-42 között. Az énekkar tagjai között voltak olyanok, akik nem tudtak kottát olvasni, de voltak olyanok is, akik már a Zeneakadémián is tanultak. Ezért egyházi műveinek komponálástechnikájában az egyházi népénekek és gregorián dallamok felhasználása, ill. ezek kórusművé alakítása meghatározó volt. A népéneket azok is ismerték, akik nem ismerték a kottát, de a zenészek is szívesen énekelték. Vizsgáljuk meg például az 5. ábrán látható Hozsanna katolikus népénekes könyv 191-es énekét, honnan származik és hogyan dolgozza fel kórusművét Bárdos Lajos!

191 *Kisdi: Cantus Catholici (1651) – Náray: Lyra Coelestis (1695)*

1. Ó di - cső - sé - ges asz - szony - ság,
2. É - le - tünk É - va el - vesz - té,
Nap - szé - pen fény - lő tisz - ta - ság,
Te szent Szü - löt - ted meg - szer - zé,
Kit ü - let menny - ben bol - dog - ság
Si - ral - ma - in - kat el - ve - ve
És ég - ben, föl - dőn mél - tó - ság.
És bol - dog - sá - gunk meg - nye - re.

5. ábra

A népének egy korábbi latin szövegű ének fordítása, melyet zsolozsmákban, mint himnuszt énekelték. A latin szöveg az alábbi:

⁹ Kalmár Ferencné: Bárdos Szegeden Kiadó: Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központja ISBN 963 03 3090 3

O gloriosa	Quod Heva	Tu regis alti	Jesu, tibi sit
Virginum,	tristis abstulit,	janua,	gloria,
Sublimis inter	Tu reddis almo	Et aula lucis	Qui natus es de
sidera,	germine:	fulgida:	Virgine,
Qui te creavit,	Intrent ut astra	Vitam datam	Cum Patre, et
parvulum	flebiles,	per Virginem,	almo Spiritu
Lactente nutris	Coeli recludis	Gentes	In sempiterna
ubere.	cardines.	redemptae	saecula. Amen
		plaudite	

A Hozsanna 191-es egyszólamú népének Esz dúrban van leírva. Bárdos a 6. ábrán látható latin szövegű négyszólamú feldolgozásában a dallamot nagy terccel feljebb transzponálja, ezáltal a kórus hangzása fényesebbé, örömtelibbé válik.

O GLORIOSA VIRGINUM

$\text{♩} = \text{c. } 108$

Lajos BÁRDOS

S
A
T
B

O glo-ri-o-sa vir-gi-num,
Je-su, ti-bi sit glo-ri-a,

O glo-ri-o-sa vir-gi-num,
Je-su, ti-bi sit glo-ri-a,

O glo-ri-o-sa vir-gi-num,
Je-su, ti-bi sit glo-ri-a,

O glo-ri-o-sa vir-gi-num,
Je-su, ti-bi sit glo-ri-a.

Sub-li-mis in-ter si-de-ra,
Qui na-tus es de Vir-gi-ne.

Sub-li-mis in-ter si-de-ra,
Qui na-tus es de Vir-gi-ne.

Sub-li-mis in-ter si-de-ra,
Qui na-tus es de Vir-gi-ne.

Sub-li-mis in-ter si-de-ra,
Qui na-tus es de Vir-gi-ne.

Qui te cre- a- vit, par- vu- lum la- dan- te
Cum Pa- tre, et al- mo Spi- ri- tu In sem- pi-

Qui te cre- a- vit, par- vu- lum la- dan- te
Cum Pa- tre, et al- mo Spi- ri- tu In sem- pi-

Qui te cre- a- vit, par- vu- lum la- dan- te
Cum Pa- tre, et al- mo Spi- ri- tu In sem- pi-

nu- tris u- be- re. A- men.
ter- na sae- cu- la.

nu- tris u- be- re. A- men.
ter- na sae- cu- la.

nu- tris u- be- re. A- men.
ter- na sae- cu- la.

6. ábra

Ezt a kórusművet Bihari Miklós magyar szöveggel is ellátta Idők vezére címmel. (Lásd 7. ábra)

IDŐK VEZÉRE

Szöveg: Bihari Miklós BÁRDOS LAJOS

S
I dők ve-zé-re, Krisz-tu-sunk, Nagy Ur e

Y
I dők ve-zé-re, Krisz-tu-sunk, Nagy Ur e

B
I dők ve-zé-re, Krisz-tu-sunk, Nagy Ur e

szé-les föld fe-lett, Ó Krisz-tus, bé-ke-je-ke-let, A-men.
Min-den ha-tal-mas föld fe-lett, Ó Krisz-tus, bé-ke-je-ke-let, A-men.

ne-úr Győz-a há-bor-gó-let-ke-ken-let, A-men.
Hő-dol-va-tisz-tel-té-ge-det.

ne-úr Győz-a há-bor-gó-let-ke-ken-let, A-men.
Hő-dol-va-tisz-tel-té-ge-det.

ne-úr Győz-a há-bor-gó-let-ke-ken-let, A-men.
Hő-dol-va-tisz-tel-té-ge-det.

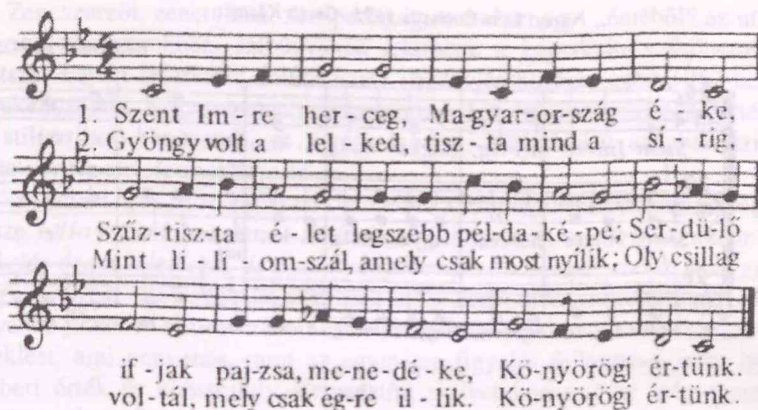
7. ábra

A népelemek dallamát néhány esetben visszavezethetjük a gregorián dallamokra. Vizsgáljuk meg, hogy Bárdos Lajos Missa tertia orgonakíséretes kórusműve honnan ered. A 8. ábrán látható gregorián Kyrie részlete Henry Du Mont (1610–1684) zeneszerző Missa Regia királyi miséjében található.

Ky - ri - e - - - - - le - i - son.

8. ábra

A gregorián dallam első öt hangját egy hanggal lejjebb a Hozsanna 299 számú népelem kezdetében is felfedezhetjük. (Lásd 9. ábra)

1. Szent Im-re her-ceg, Ma-gyar-or-szág é - ke,
 2. Gyöngyvolt a lel-ked, tisz-ta mind a sí-rig,
 Szűz-tisz-ta é - let legszebb pél-da-ké-pe; Ser-dü-lő
 Mint li-li-om-szál, amely csak most nyílik; Oly csillag
 if-jak paj-zsa, me-ne-dé-ke, Kö-nyörögi ér-tünk.
 vol-tál, mely csak ég-re il-lik. Kö-nyörögi ér-tünk.

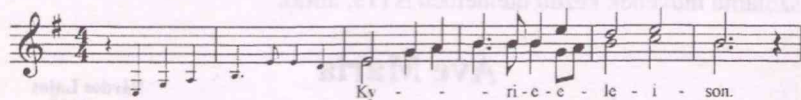
9. ábra

Bárdos Lajos Missa tertia miséjének Credo kivételével minden tételében (Kyrie, Gloria, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei) megtalálhatjuk az egymáshoz hasonló gregorián ill. népének dallamvonalát. (10. ábra)

Missa Tertia

Henri Dumont királyi Miséjének dallamából

Bárdos Lajos
 1899-1986

Ky - - - ri - e - e - le - i - son.

10. ábra

Bárdos Lajos a Hozsanna 299-es számú énekét feldolgozta egyneműkarra (11. ábra). A kórusmű alsó szólamának kezdő dallamát a Hozsanna 300-as énekből kölcsönzi, csak egy hanggal lejjebb írja (12. ábra).

SZENT IMRE HERCEG

Náray Lyra Coelestis 1695–Geréb Kázmér

BÁRDOS LAJOS

I
Szent Im-re her-ceg, Magyar-or-szág é-ke, Szűz-tisz-ta é-let

II
Szent Im-re her-ceg, Magyar-or-szág é-ke, Szűz-tisz-ta é-let

III
Szent Im-re her-ceg, Magyar-or-szág é-ke, Szűz-tisz-ta é-let

11. ábra

300

Tinódi Sebestyén (1549) – Magyar Bálint

1. Fel - mu - tat ég - be szent Gel - lért ke -

12. ábra

Ugyanezt a két dallamot fedezhetjük fel az Ave Maria című három szólamú művének kezdő ütemeiben is (13. ábra).

Ave Maria

Üdvözet $\text{♩} = 72$

Bárdos Lajos
1933

S
M
A

p A - ve Ma - ri - a gra - ti - a ple - na.

13. ábra

VI. A Bárdos-életmű jelentősége

Zeneszerzői, zenetudósi, zenepedagógusi és karnagyai „énjéből” az utóbbi szerette legjobban, szívügyének tekintette a kóruskultúra fejlesztését. Kétszer kapott infarktust, mindkétszer vezénylés közben. ezért 1962-ben e tevékenységtől, négy évvel később a tanítástól is visszavonult. Zenetörténeti, stilisztikai, karvezetési és énekpedagógiai előadásokat azonban szinte élete végéig tartott országsherte.

Bárdos Lajos pedagógiai módszereinek sikereit saját szavaival foglalom össze. *„Ha a tanító szereti a tanítványát és szereti a tantárgyát, akkor indukciós áram keletkezik, és a tanítvány menthetetlenül megszereti a tárgyat. Tegyük hozzá, hogy gyakran a tanárát is.”*¹⁰ Zenei tevékenységének sikerére ugyanez jellemző. Kórusműveit énekelve a kórustagok megszeretik a kóruséneklést, ami nem más, mint az egymásra figyelés fejlesztése, mint igazi emberi érték és konstruktív életvezetés, melyet kórusművei még most is sugároznak. A Bárdos-életmű jelentősége abban is áll, hogy a magyar zenetörténet nagy alakjainak – Liszt, Bartók és Kodály – csúcseredményeit is közelíteni tudta egymáshoz. Kórusműveinek rendkívüli népszerűsége bizonyítja, hogy zeneszerzői munkássága nem csak alkotói tett volt, de pedagógiai remeklés is. Egész munkássága a művészi alázat legnagyobb mélységeit, legjobb csúcsait mutatja. Nagy szükség van mai világunkban arra, hogy az ő kisugárzó egyéniségének közvetlenségét és kimagasló nevelő tanári személyiségét, pedagógiai tapasztalatait az utánunk felnövekvő generációk is megismerjék, és ennek következtében alakuljon életszemléletük is.

¹⁰ Mátyás János „Hány színe van az életnek? (Beszélgetés Bárdos Lajossal) Dokumentumok Bp., lkon kiadó 1996 ISBN 963 9016 18 7

Irodalom

Könyvek:

- Dombiné Kemény Erzsébet: Az Ének-zene Tanszék szerepe az oktatásban és a kulturális életben, szemelvények a 75 év történetéből SZTE Nyomda Szeged, 2003 ISBN 963 430 858 9
- Kalmár Ferencné: Bárdos Szegeden Kiadó: Csongrád Megyei Tanács Művelődési Központja Szeged ISBN 963 03 3090 3
- Mátyás János „Hány színe van az életnek? (Beszélgetés Bárdos Lajossal) Dokumentumok Bp., Ikon kiadó 1996 ISBN 963 9016 18 7
- Szabolcsi Bence-Tóth Aladár: Zenei Lexikon Bp., 1965, Zeneműkiadó 151.old.

Internet:

- http://www.fidelio.hu/klasszikus/magazin/a_het_portreja_bardos_lajos10934.aspx
2006. nov.13.

Hangfelvételek:

- Beszélgetés Bárdos Lajossal 75. születésnapja alkalmából. Kossuth rádió 1974. okt. 1.

Kiadványok:

- Emlékprogram Bárdos Lajos születésének 110. évfordulója alkalmából Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata kiadásában 2009. szeptember
- Tanácsok zenetanároknak Bárdos Lajos tollából Összeállította: Erdős Kinga, szerkesztette Fagler Erika Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata kiadásában 2009. október 1.